oivallinen

tiedote 1/2018

OIVA-OSAAJA

PYSÄHDY HETKEEN

Sosionomi **Susanne Arlitt** työskentelee Lyhty ry:ssä sekä ryhmäkodin ohjaajana että yhdistyksen kaikkien yksiköiden OIVA-ohjaajana. Helsingin lyhytaikaiskoti ja työpaja Lyhty ry on vuonna 1993 perustettu yleishyödyllinen voittoa tuottamaton yhdistys. Lyhty ry tarjoaa aikuisille kehitysvammaisille asumis-, työpaja- ja oppimispalveluja. Yhdistys tuottaa myös kulttuuritapahtumia, koulutusta ja vapaa-ajan toimintaa. Lyhty ry toimii lisäksi eri alojen ammattilaisten oppimisympäristönä ja monipuolisen tiedon tuottajana. Yhdistys tutkii ja kehittää oman toimintansa sisältöä ja on aktiivisesti mukana yhteiskunnan kehittämisessä. Lyhty ry pyrkii toimimaan vammaisen, hänen omaistensa ja koko yhteiskunnan hyvinvoinnin edistämiseksi. ▶

MAAILMALTA

TOISEN PUOLESTA TEKEMISESTÄ YHDESSÄ OLEMISEEN

Voimauttava vuorovaikutus -verkostotapaamisen aiheena oli viimeksi ”Milloin vuorovaikutus on Voimauttavaa vuorovaikutusta?”. Millaisten kriteerien pitäisi täyttyä, jotta sitä voi kutsua HY-Piksi tai Voimauttavaksi vuorovaikutukseksi? Englantilainen **Graham Firth** oli tiivistänyt vastausehdotuksensa kaavion muotoon. Siinä lähi-ihmisen rooleja ja vastuita jäsennetään käsitteiden ”Yhdessä oleminen”, ”Yhdessä tekeminen”, ”Toisen tukeminen” ja ”Toisen puolesta tekeminen” avulla. ▶

VOIMAUTTAVAA

KEHITTYVÄN KOMMUNIKOINNIN PERUSTA

Jokainen, joka on rakentanut taloa tai remontoinut sitä, tietää, että perustusten ja pohjatöiden tekeminen huolella on tärkeää - rakennus seisoo perustustensa varassa koko elinkaarensa ajan. Myös kommunikoinnin kehitystä voi kuvata talona, jossa aiemmin opitut taidot muodostavat pohjan myöhemmälle kehitykselle. ▶

YHTEISÖT

OIVA – OSA TOIMINTAA VAI UNOHDETTU MALLI?

Tikoteekki kerää kouluttamiltaan OIVA-ohjaajilta vuosittain tietoa heidän ohjaamistaan OIVA-prosesseista ja -klinikoista. Kesällä 2017 kyselyyn vastasi 17 ohjaajaa. Heistä yksitoista kertoi ohjanneensa joko OIVA-prosesseja tai -klinikoita kuluneena vuonna, mutta kuusi vastaajaa ei ollut toteuttanut OIVA-ohjauksia lainkaan. ▶

VIDEOVINKKI

Miten kertoa OIVA-vuorovaikutusmallista kahdessa minuutissa? Tikoteekki on täydentänyt OIVA-esittelyvideoiden sarjaa videolla, jossa OIVA-ohjaajat **Kati Malvila, Susanna Lillia-Hämäläinen, Sanna Pesonen ja Satu Mustonen-Eskelinen** kertovat, miten OIVA lisää lähi-ihmisten tietoisuutta hyvistä vuorovaikutustavoista. OIVA on voimauttava tapa ohjata yhteisöjä, vahvistaa puhevammaisen ihmisen aloitteellisuutta ja tuo vuorovaikutukseen lisää iloa.

Videon voi katsoa Paputuubista: https://www.youtube.com/watch?v=wTZkqGsOh4o

OIVALLINEN 1/2018

Kehitysvammaliiton Tikoteekin OIVA-tiedote.

Tiedote ilmestyy kaksi kertaa vuodessa. Seuraava tiedote ilmestyy lokakuussa 2018.

Tiedotteen voi tilata omaan sähköpostiin. **Tilaukset:** tikoteekki@kvl.fi tai puh. (09) 34809 370. Tiedote on maksuton.

Tiedotteen voi lukea ja tulostaa Tikoteekin verkkosivujen OIVA-osiosta.

Kirjoittajat: erityisasiantuntija Kaisa Martikainen ja asiantuntija Katja Burakoff
Toimitus ja taitto: suunnittelija Anu Sallinen

OIVA-OSAAJA

Pysähdy hetkeen

Kuusi kysymystä OIVA-osaaja Susanne Arlittille:

Miksi valitsit vammaistyön?
Tämä ala alkoi kiinnostaa minua koko ajan enemmän, kun olin lukiossa. Tähän vaikutti osaltaan se, että minulla on kaksi perheenjäsentä, jotka elävät itsenäistä elämää, mutta tarvitsevat jonkin verran tukea. Lisäksi kiinnostuin Downin syndroomasta, sillä pienessä kotikylässäni asui Down-poika. Katsoin lukioikäisenä Downin syndroomaa käsittelevän dokumentin ja päätin tehdä koulussa opinnäytetyön Downin syndroomasta ja siitä, miten ihminen voi elää vammasta huolimatta rikkaan elämän. Aloin myös tehdä vapaaehtoistyötä kehitysvammaisten parissa ja tutustuin sitä kautta ihaniin ihmisiin. Siitä se sitten lähti.

Mitkä ovat työsi parhaat puolet?
Työssäni jokainen päivä on erilainen ja kotoisa. Ryhmäkodissamme arjen lähtökohta on asukkaiden toiveet ja tarpeet. Jokaiseen päivään sisältyy kaikkea sitä, mitä itsekin teen omassa kodissani. Arjessa teemme mukavia asioita yhdessä asukkaiden kanssa siten, että hyödynnän sekä asukkaita että itseäni kiinnostavia asioita. Vaikka olen tuntenut asukkaat jo muutaman vuoden ajan, huomaan jatkuvasti heissä uusia puolia ja löydän uusia, molemminpuolista iloa tuottavia tapoja olla yhdessä heidän kanssaan. Työympäristöni on rento ja tuemme toinen toisiamme. Yksikkö, jossa nyt työskentelen, on omakotitalo meren rannalla ja meillä on oma uima-allas. Kyllä tänne tulee mielellään!

Mistä saat voimaa työhösi?
Muistan vahvasti hyvät päivät ja onnistuneet hetket. Vaikka välillä on rankkaa ja kannattaa pohtia, mistä hankalat asiat johtuvat, arvostan ja tiedostan myös, mitä tekemällä onnistumme. Saan voimaa onnistumisista ja siitä, että huomaan asukkaiden luottavan meihin ja viihtyvän omassa kodissaan. On hienoa saada olla osa asukkaiden elämää. Voimaa saan myös hyvästä työympäristöstä ja työkavereista. Vaikka välillä menee huonosti, tiedän, että saan tukea aina kun sitä tarvitsen! Myös perhe, kaverit ja harrastukset antavat minulle voimaa ja energiaa.

Muutos, jonka haluaisit omalla työpaikallasi toteuttaa?
Vuorovaikutus on aina ollut meillä tärkeää. Minusta kuitenkin tuntuu, että OIVAn kautta olen löytänyt vuorovaikutuksesta lisää sellaista, jota voisimme kaikki hyödyntää. Jos saan työkaverini inspiroitumaan ja innostumaan vuorovaikutuksen voimasta sekä pysähtymään jokaisen pienenkin vuorovaikutushetken äärelle ja arvostamaan sitä, en kaipaa muuta. Tällaiset hetket rikastuttavat asukkaiden elämää.

Miten höydynnät OIVA-ohjaajakoulutusta työssäsi?
Ohjaan vuosittain työpaikallani yhden OIVA-prosessin. Osallistujat ovat työpaikkani eri yksiköiden työntekijöitä. Viime syksynä ohjasin myös ensimmäisen OIVA-klinikan ja tänä keväänä käynnistän seuraavan. OIVAn ohjaaminen tuntuu todella kivalta ja saan itsellenikin uutta ja voimavaroja. Vuorovaikutus on muutenkin osa jokaista työpäivääni ja otan vuorovaikutusasiat esille myös, kun ohjaan opiskelijoita.

Jos et tekisi tätä työtä, niin mitä?
Pienenä haaveilin elokuvaohjaajan tai kuolemansyyntutkijan ammateista. Jälkimmäinen kiinnostaa minua edelleen, mutta vaatisi liian pitkän opiskelun. Pidän kirjoittamisesta ja olen siinä hyvä, mutta en ehkä jaksaisi tehdä sitä työkseni. Rakastan matkustamista ja olen joskus miettinyt, että olisi mukavaa, jos voisi yhdistää sosiaali- ja matkailualan työt. Myös fysioterapeutin opinnot kiinnostavat minua. Mahdollisuuksia on siis monia, mutta totuus on, että viihdyn tosi hyvin nykyisessä työssäni.

MAAILMALTA

Toisen puolesta tekemisestä yhdessä olemiseen

Voimauttavan vuorovaikutuksen suomalaisen Facebook-ryhmän jäsenmäärä jatkaa tasaista kasvuaan ja ryhmään kuuluu tällä hetkellä lähes 670 jäsentä. Tikoteekki on järjestänyt jo muutaman vuoden ajan kerran keväässä ja kerran syksyssä Voimauttava vuorovaikutus -verkostotapaamisen, johon ovat tervetulleita kaikki asiasta kiinnostuneet ammattilaiset. Viimeisimmän tapaamisen aiheena oli ”Milloin vuorovaikutus on Voimauttavaa vuorovaikutusta?”. Teemasta keskustelemaan saapui kolme puheterapeuttia, joilla on kokemusta sekä Voimauttavasta vuorovaikutuksesta että HYPistä asiakkaidensa kuntoutuksessa ja lähiympäristön ohjauksessa. Tapaamista pystyi seuraamaan Facebookin livetilassa ja se on edelleen katsottavissa myös tallenteena fb-ryhmän videomateriaaleissa.

Vuorovaikutus voi olla hyvää ja toimivaa, mutta millaisten kriteerien pitäisi täyttyä, jotta sitä voi kutsua HYPiksi tai Voimauttavaksi vuorovaikutukseksi? Tätä kysytään usein, kun koulutamme aiheesta ja olimme iloisia siitä, että englantilainen Voimauttavan vuorovaikutuksen asiantuntija **Graham Firth** oli tiivistänyt vastausehdotuksensa kaavion muotoon. Siinä lähiihmisen rooleja ja vastuita jäsennetään käsitteiden ”Yhdessä oleminen”, ”Yhdessä tekeminen”, ”Toisen tukeminen” ja ”Toisen puolesta tekeminen” avulla.

Voimauttava vuorovaikutus on mitä suurimmassa määrin yhdessä olemista ja joskus se voi myös olla yhdessä tekemistä, mikäli puhevammainen ihminen tekee aloitteen itseään kiinnostavasta tekemisestä ja kutsuu kumppaninsa mukaan. Tällaista vuorovaikutusta määrittää tasaarvoisuus, vastavuoroisuus, tunteisiin virittyminen ja tavoitteettomuus. Joissakin tilanteissa puhevammainen ihminen saattaa tarvita tukemista, huolenpitoa, ohjaamista tai jopa puolesta tekemistä, mutta Voimauttavaksi vuorovaikutukseksi tällaista yhdessäoloa ei voi enää kutsua. Näissä tilanteissa kumppani on aloitteellinen, ottaa hyvää tarkoittaen vastuun tilanteen etenemisestä ja toimii usein ennalta määrätyn rakenteen mukaan, tietty lopputulos mielessään.

Puhevammaisen ihmisten parissa toimivat ammattilaiset voivat vaikuttaa paljonkin omaan vuorovaikutustapaansa ja sitä kautta yhteisönsä vuorovaikutuskulttuuriin. Olisikin mielenkiintoista kuulla, minkä otsikon alle esimerksiksi OIVA-prosessiin osallistuva yhteisö sijoittaisi oman vuorovaikutuskulttuurinsa tai muuttuvatko työntekijän ja puhevammaisen ihmisen roolit ja tavat toimia prosessin kuluessa? Suomennettu jäsennys löytyy Papunetista ja sen avulla voi ainakin virittää keskustelua aiheesta.

Lisää aiheesta:
Voimauttava vuorovaikutus – Intensive Interaction Finland Facebook-ryhmä

VOIMAUTTAVAA

Kehittyvän kommunikoinnin perusta

Jokainen, joka on rakentanut taloa tai remontoinut sitä, tietää, että perustusten ja pohjatöiden tekeminen huolella on tärkeää - rakennus seisoo perustustensa varassa koko elinkaarensa ajan. Myös kommunikoinnin kehitystä voi kuvata talona, jossa aiemmin opitut taidot muodostavat pohjan myöhemmälle kehitykselle. Vahvaa kommunikoinnin perustaa, kontaktia, yhdessäolosta nauttimista, vuorottelua ja olemuskielistä viestintää tarvitaan myös myöhemmin vaiheissa, joissa harjoitellaan ja aletaan vähitellen viestiä joko puheen tai puhetta korvaavien keinojen avulla.

Kaisa Martikainen ja **Kaisa Laine** esittelivät helmikuussa 2018 järjestetyssä Sillalla-seminaarissa Tikoteekin tuottaman jäsennyksen, jonka avulla on mahdollista kuvata kommunikointitaitojen kehityksellistä etenemistä ja sen tukemista silloin, kun puhe puuttuu tai puheen ymmärtämisessä on vaikeuksia joko väliaikaisesti tai pysyvästi. Puhevammaisten ihmisten yhteisöjä ohjaavalle OIVA-ohjaajallekin voi olla hyötyä siitä, että hän osaa perustella itselleen ja muille, miksi vuorovaikutussuhteen vahvistaminen ja sensitiivinen kumppanuus on tärkeää ja että hän tietää, millaisilla erilaisilla työskentelytavoilla ympäristöä voi tukea vuorovaikutuksessa. Tikoteekin ”Apuvälineenä ihminen” -toimintamallit: Voimauttava vuorovaikutus, HYP sekä OIVA-prosessi ja -klinikka ovat kaikki hyviä yhteyden rakennusvaiheen työkaluja.

Talon pohjakerroksen kahdessa ensimmäisessä huoneessa luodaan ja vahvistetaan kommunikoinnin perustaa. Sensitiivinen kumppani on turvallisesti läsnä, lähellä, huomaa tahattomastikin tuotetut viestit sekä tulkitsee ja vastaa niihin. Voimauttavan vuorovaikutuksen keinoin voi lähestyä myös sellaista ihmistä, johon on muutoin vaikea saada yhteyttä tai joka tarvitsee kumppaniltaan erityistä tukea vuorovaikutuksen aloittamiseen, ylläpitämiseen ja lopettamiseen.

Vuorottelutaitojen ja muiden ei-sanallisten, myöhemmässä kommunikoinnissa tarvittavien taitojen vahvistumiseen tarvitaan runsaasti toistoja. HYP-mallin ja -materiaalien avulla yhteisö voi sopia, miten jokaiseen päivään saadaan lisää kiireettömiä hetkiä, joiden ainoa tavoite on yhdessäolo ja toisen seurasta nauttiminen. Kymmenen minuuttia läsnä olevaa vuorovaikutusta päivässä on pieni satsaus yhteisölle, mutta puhevammaisen ihmisen hyvinvoinnille näillä toistuvilla myönteisillä kokemuksilla on suuri merkitys.

Vuorovaikutussuhteen tarkastelemiseen video ja siihen liitetty ohjauskeskustelu on äärimmäisen hyödyllinen väline kommunikoinnin kehityksen kaikissa vaiheissa - riippumatta siitä kommunikoidaanko varhaisten taitojen varassa vai viestitäänkö sanoilla, kuvilla, viittomalla tai vaikkapa sähköisiä kommunikoinnin apuvälineitä käyttäen.

OIVA kokoaakin puhevammaisen ihmisen hyvin tuntevat ihmiset saman pöydän ääreen, tutkimaan sitä, mitä kahden ihmisen välillä tapahtuu, oppimaan lisää itsestä ja toisten hyvistä vuorovaikutustavoista.

PAULA AARNIALA

YHTEISÖT

OIVA – osa toimintaa vai unohdettu malli?

Tikoteekki kerää kouluttamiltaan OIVA-ohjaajilta vuosittain tietoa heidän ohjaamistaan OIVA-prosesseista ja -klinikoista. Kesällä 2017 kyselyyn vastasi 17 ohjaajaa. Heistä yksitoista kertoi ohjanneensa joko OIVA-prosesseja tai -klinikoita kuluneena vuonna, mutta kuusi vastaajaa ei ollut toteuttanut OIVA-ohjauksia lainkaan.

Kaikissa organisaatioissa osaamista ei hyödynnetä

Osa organisaatioista hyödyntää kouluttamiensa OIVA-ohjaajien osaamista aktiivisesti ja vahvistaa organisaationsa vuorovaikutusosaamista lähettämällä myös uusia työntekijöitä koulutukseen. Osassa organisaatioista taas koulutettujen OIVA-ohjaajien osaaminen jätetään hyödyntämättä. Toisaalta koulutettukin OIVA-ohjaaja saattaa arastella ohjaamista, jos OIVA-työtä ei ole ollut mahdollista tehdä ja edellisestä ohjaamiskokemuksesta on aikaa.

Videoita ja laatuiltapäiviä

Jotta OIVA-asiaa on helpompi esitellä ja sen hyödyntämismahdollisuuksista keskustella organisaatioissa, Tikoteekki on tuottanut OIVA-ohjaajien ja -yhdyshenkilöiden käyttöön esittelyvideot OIVA-prosessista, -klinikasta ja OIVA-ohjaajakoulutuksesta. OIVA-ohjaajille puolestaan järjestettiin alkuvuodesta 2018 videopohjaiseen työskentelyyn perustuvia laatuiltapäiviä.

Päivän aikana ohjaajat saivat vertaiskokemusta ja mahdollisuuden vahvistaa omaa ammattitaitoaan. Kaikki osallistujat kertoivat saaneensa päivästä paljon tai erittäin paljon varmuutta siihen, että ohjaavat yhteisöjä edelleen OIVAn periaatteiden mukaan. Kaikki kertoivat myös saaneensa paljon tai erittäin paljon uusia ideoita, näkökulmia ja oivalluksia OIVAn ohjaamiseen sekä kokivat hyötyvänsä siitä, että pääsivät havainnoimaan ja keskustelemaan myös muiden OIVA-ohjaajien ohjausvideoiden pohjalta. Vaikka koulutettuja OIVA-ohjaajia on jo viitisenkymmentä, heistä vain neljä osallistui laatuiltapäivään. Hienoa olisi ollut, jos useampi OIVA-ohjaaja olisi päässyt voimaannuttamaan itseään kollegojen seurassa.

OIVA-verkosto

Tikoteekin kouluttamat OIVA-ohjaajat ja heidän työnantajaorganisaationsa muodostavat OIVA-verkoston. Verkostoon kuuluvien organisaatioiden OIVA-ohjaajat voivat ohjata yhteisöjen pienryhmiä OIVA-vuorovaikutusmallin mukaisesti.

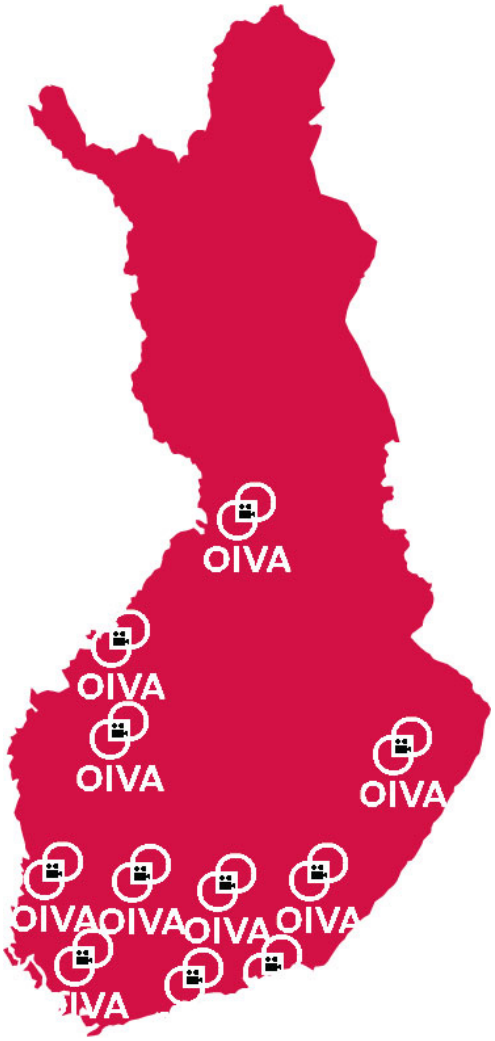

OIVA-verkoston jäsenet

- Kehitysvammaliitto ry, Tikoteekki
- Kehitysvammaliitto ry, Kansalaisuusyksikkö
- Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveyspiiri (Eksote) /Perhe- ja sosiaalipalvelut/ Vammaispalvelut
- Eteva-kuntayhtymä
- Helsingin kaupunki, Sosiaali- ja terveysvirasto, Kontulan monipuolinen palvelukeskus
- Helsingin kaupunki, Sosiaali- ja terveysvirasto, Sairaala-, kuntoutus- ja hoivaosasto, Kuntoutuksen osaamiskeskus
- Helsingin kaupunki, Sosiaali- ja terveysvirasto, Perhe- ja sosiaalipalvelut, Vammaistyö
- Kommunikaatio ILO
- Kommunikointikeskus Arki Oy
- Kymenlaakson sairaanhoito- ja sosiaalipalvelujen kuntayhtymän sosiaalipalvelujen vastuualue
- Lyhty ry
- Oppimis- ja ohjauskeskus Valteri, Ruskis
- Oulun kaupunki, Sosiaali- ja terveystoimi, Asumis- ja päiväpalvelut
- Perhon kunta
- Pirkanmaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymä, toimialue 6
- Pohjois-Karjalan sairaanhoito- ja sosiaalipalvelujen kuntayhtymä/sosiaalipalvelut/Kehitysvammahuolto
- Rinnekoti-Säätiö
- Satakunnan sairaanhoitopiiri, sosiaalipalvelujen toimialue
- Tampereen kaupunkilähetys ry
- Tmi Sari H. Juhala
- Turun kaupungin sosiaali- ja terveystoimi, Kuntoutumispalvelujen tulosalue/Vammaispalvelut
- Vantaan kaupunki, Sosiaali- ja terveystoimi, Terveyspalvelut, Kuntoutus / Puheterapia
- Varsinais-Suomen erityishuoltopiirin kehitysvamma-alan tuki- ja osaamiskeskus KTO

Verkostopäivä 31.5.2018 klo 10 - 15.30 Kehitysvammaliitossa, Helsingissä

Verkostopäivä OIVA-ohjaajille ja -yhteyshenkilöille: Tervetuloa vaihtamaan ajatuksia ja syventämään osaamista!

OHJELMA
10.00 Kahvi, OIVA-jäsenorganisaatioiden kuulumiset
11.30 Lounas
12.30 Miten ohjaamalla ja videokuvaa käyttämällä vuorovaikutussuhdetta vahvistetaan
14.00 Kahvi
14.15 Kokemuksia OIVA-ohjaajien laatuiltapäivästä
15.00 OIVA – Ihminen apuvälineenä
15.30 Päivä päättyy

Ilmoittautuminen 17.5.2018 mennessä: kaisa.martikainen@kvl.fi